

Шта нас чека у 2015. години?

Пише: Ненад Поповић
петак, 26 децембар 2014 00:36

„Предлог буџета за наредну годину садржи у себи системску грешку. И зато, уместо да се даље расправља о нереално постављеном буџету, боље је да Влада одмах повуче предлог овог закона и да достави реалну пројекцију, а не само нови списак жеља, за који сви знамо да није остварив. И што пре Влада и министар финансија то схвате, то боље за српску привреду, грађане и друштво у целини“.

Овако сам пре тачно 12 месеци говорио у Скупштини Србије о Предлогу закона о буџету за 2014. То исто, на жалост, могу да поновим за буџет за 2015. годину. Историја је учитељица живота, а ми изгледа увек учимо са закашњењем.

ПРИХОДИ – СТАРА БОЉКА

Заједничка карактеристика свих српских буџета у последњих неколико година је да ресорни министар финансија и Влада увек прецене приходе, чиме се, на жалост, вештачки ствара већи маневарски простор за потрошњу, иако је у међувремену постигнут својеврсни консензус да је прескупа држава камен о врату српске економије.

„Пумпање“ прихода изнад реалног нивоа посебно је дошло до изражаја у неколико последњих година. Ко се још сећа да су стварни приходи буџета у 2012. били за 36 милијарди динара мањи од оригинално планираних? Још гора је ситуација била 2013, када је стварни прилив у државну касу био за чак 153,6 милијарди мањи од првобитно пројектованог! Ове године оригиналним буџетом планирани су приходи од 929,9 милијарди, а сада се успехом може сматрати ако они достигну 880 милијарди динара.

Само у три последње године, дакле, креатори буџета успели су да приходе прецене за чак 240 милијарди динара. И није то грешка једне владе. Ни једног министра финансија. Сваки од ових буџета правио је други министар финансија, од Мирка Цветковића, преко

Шта нас чека у 2015. години?

Пише: Ненад Поповић
петак, 26 децембар 2014 00:36

Млађана Динкића и Лазара Крстића до Душана Вујовића. Очито то и није ствар персоналне, већ системске природе.

Овога пута стиче се утисак да је Влада, ипак, нешто реалније пројектовала приходе. Додатни опрез, међутим, није на одмет, ако ни због чега а оно због чињенице да ни 2013. године, у коју је Србија ушла као европски рекордер по инфлацији од 12,2 одсто, уз повећање основне стопе ПДВ-а са 18 на 20 одсто и реални раст БДП-а од 2,6 одсто, држава није успела да повећа приходе буџета ни за три одсто, а за 2015. планира дупло бржи раст и то без повећања пореза и других намета, уз пад БДП-а за 0,5 одсто и три пута нижу инфлацију него 2012.

Ако је, уз све резерве, предложени буџет много реалнији од ранијих, може ли се закључити да су надлежни из свега извукли праву поуку? Изгледа да нису, а то потврђује и ребаланс ребаланса овогодишњег буџета. Нешто слично предлагао сам и пре годину дана. И тада су се стварни и планирани приходи и расходи драматично разликовали, што је недопустиво, јер је Закон о буџету најважнији акт, којим се утврђују основне контуре економске политике државе за наредних 12 месеци.

Година	Јавни дуг у милијардама евра	Грошак камата у милијардама динара
2008.	8,8	13,9
2009.	9,8	20
2010.	12,2	30
2011.	14,5	40,3
2012.	17,7	63,1
2013.	20,1	89,3
2014. (новембар)	22,3	101,4

РАСХОДИ – НИШТА ОД ГРОМОГЛАСНО НАЈАВЉИВАНЕ ШТЕДЊЕ

У другачијим околностима, можда би се могао и подржати владин предлог да се за наредну годину расходи смање са овогодишњих 1.121,9 на 1.115,7 милијарди динара. Али, то је само привид. Ако се има у виду значајно смањење плата и пензија, очито је да су неке друге ставке прилично увећане. Сасвим супротно најављеним мерама штедње на свим нивоима.

Ове године, бар је тако предвиђено ребалансом, расходи за запослене износиће 263,5 милијарди, а наредне 241,2 милијарде динара. Истовремено, трансфери Фонду ПИО из буџета ће се смањити са 251,1 на 220,3 милијарде динара. Дакле, на платама би требало да се уштеди 22,3 милијарде, а на пензијама 30,8 милијарди. Само на те две ставке

Шта нас чека у 2015. години?

Пише: Ненад Поповић
петак, 26 децембар 2014 00:36

потрошња државе смањена је за 53,1 милијарду динара, или за 10,3 одсто. Како ће укупни расходи бити смањени за само 6,3 милијарде, то значи да ће за неке друге намене бити потрошено додатних скоро 400 милиона евра.

ПРЕСИПАЊЕ ИЗ ШУПЉЕГ У ПРАЗНО

У предлогу буџета за 2015. на површину су испливали и пуни ефекти владине одлуке да од 1. августа смањи стопу доприноса за здравствено осигурање са 12,3 на 10 одсто и истовремено повећа доприносе за пензијско осигурање са 24 на 26 одсто. Због тога се у каси Републичког Фонда за здравствено осигурање (РФЗО) појавила „рупа“, која мора да се крпи новцем из буџета. Тај минус у каси РФЗО већ је попримио драматичне размере. Због тога су најпре, ребалансом буџета за ову годину, буџетски трансфери РФЗО-у повећани са симболичних 0,67 на чак 14 милијарди, а у наредној ће се повећати на забрињавајућих 32,9 милијарде динара. Променом стопе доприноса није се, дакле, ништа постигло. Напротив, тим пресипањем из шупљег у празно хронични недостатак новца у РФЗО-у ускоро би могао да резултира још већим проблемима. За сада, више од трећине уштеда на платама и пензијама отишло је да се закрпи минус у каси РФЗО.

КАПИТАЛНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ КАО ОДГОВОР НА РЕЦЕСИЈУ

Наравно, због стања у јавним финансијама, нико нема ништа против настојања да се смање укупни расходи, али се до сада увек највише штедело тамо где не би смело, на капиталним инвестицијама. Зато је за похвалу опредељење Владе да у 2015. за капиталне инвестиције резервише 49 милијарди динара. Остаје нада да се опет неће десити оно што се дешавало свих претходних година, у којима су капиталне инвестиције увек биле прва жртва растућег дефицита. Ове године, за 11 месеци на капиталне инвестиције потрошено је само 24 од планираних 46 милијарди динара, док је годину дана раније подршка из буџета таквим пројектима била 21,1 уместо планираних 33,6 милијарде динара. А управо би веће, а не мање капиталне инвестиције требало да буду одговор државе на рецесију, у коју је Србија поново упала ове године, по трећи пут у последњих шест година, са великим изгледима да и следећу заврши са мањим бруто домаћим производом. Уосталом, сама Влада је и буџет за 2015. пројектовала на основу процене да ће следеће године БДП Србије бити за 0,5 одсто мањи него ове.

СВЕ ВЕЋИ ТРОШАК КАМАТА

Ако се погледа структура расхода, онда се јасно види да ће другу трећину уштеда на платама и пензијама „појести“ камате. За те намене 2015. мораће да се плати 131 милијарда динара, скоро 10 пута више него 2008. Трошак камата наставиће да расте и убудуће и то је логична последица драматичног раста јавног дуга, који је у последњих шест година скоро утростручен, што се најбоље може видети из табеле:

Док се не прекине политика неповољног задуживања неће бити ни краја ове негативне спирале и за очекивати је да ће до краја 2015. јавни дуг прескочити границу од 25 милијарди евра или 80 одсто БДП-а. Тим пре што за отплату доспелих камата и главнице и финансирање буџетског дефицита Србија наредне године планира да се на домаћем и светском тржишту задужи за 706 милијарди динара.

НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ССП-А НА ЦАРИНЕ

Негативни ефекти једностране примене ССП-а из године у годину све су већи. Србија на тај начин годишње губи више новца него што ће га уштедети смањењем плата и пензија. Наиме, 2008. године, пре једностране примене ССП-а, у српски буџет се од царина слило око 800 милиона евра, а ове неће ни 260 милиона евра. У првој години примене ССП-а приходи од царина су пали на 500 милиона евра, а затим из године у годину на 430 милиона, 380 милиона, 315 милиона, 285 милиона и ове ће, у најбољем случају бити 260 милиона. За 2015. се од царина очекује 29 милијарди динара или око 235 милиона евра и то под условом да динар не настави да пада. Шта би тек било са тим приходима да од 2009. увоз није повећан за скоро 40 одсто? А да су приходи од царине остали 800 милиона евра, као пре примене ССП-а, у српски буџет би се до сада слило две и по милијарде евра више. За толико би мањи био и дефицит, па би Влада лакше могла да стабилизује јавне финансије земље. Аутоматски би за толико био мањи и јавни дуг, последично и трошак за плаћање камата, па би тај новац могао да се усмери на капиталне инвестиције.

НЕМА РЕШЕЊА БЕЗ ПРИВРЕДНОГ РАСТА

Превасходни циљ свих мера је фискална консолидација, док су привредни раст и бржи економски опоравак у другом плану. При томе ни проблем фискалног дефицита, ни растући проблем јавног дуга није могуће решити ако се не повећа стопа привредног

раста.

И не би толики проблем била ни висина јавног дуга, ни трошак камата, да се оне плаћају за кредите усмерене у развој инфраструктуре и посредно у развој домаће привреде. Дobar пример је најновији споразум о кинеском кредиту за Костолац Б. Не само због повољне каматне стопе од 2,5 одсто, која је три пута мања од камате по којој се држава задуживала да би покрила минус у државној каси, већ и због дугог рока отплате од 20 година, уз грејс период од седам година. Такви кредити доприносе отварању нових радних места и повећању локалних производних капацитета, а самим тим генеришу додатне приходе у буџет чиме ће такви кредити моћи да се отплаћују. Било би добро да држава у наредном периоду обезбеди још таквих, повољних кредита, и да их, посредством Фонда за развој и комерцијалних банака, усмери у три кључне привредне гране: пољопривреду, грађевинарство и инфраструктуру. Тако уложени новац имао би највећи ефекат и на отварање нових радних места и на повећање бруто домаћег производа.

МАЛА СРЕДСТВА – ВЕЛИКА ПОМОЋ ПРЕДУЗЕТНИЦИМА И МАЛИМ ПРИВРЕДНИЦИМА

Уместо што субвенционира велике стране компаније са по 10.000 евра за свако ново радно место, било би боље да држава са делом новца, намењеног за субвенције, оснује гарантни фонд, који би помогао предузетницима и малим привредницима да лакше конкуришу за комерцијалне кредите код пословних банака. Уз то, ако се има у виду какве су мере предузеле и све централне банке света, и Народна банка Србије би требало да размисли о попуштању рестриктивне монетарне политике. Тим пре што је инфлација на рекордно ниском нивоу, а за већину домаћих привредника, поготово за предузетнике и мала предузећа, превисоке каматне стопе и недостатак дугорочних кредита кључне су препреке за развој бизниса. Све владе заклињале су се у предузетнике и мала предузећа, а они су били највеће жртве кризе. Ове године на шест нових затварано је 10 постојећих малих предузећа и ако се нешто хитно не предузме остаћемо без кичме одрживог развоја. Предузетници и мала предузећа, наиме, стварају трећину БДП-а, док у извозу учествују са скоро 50 одсто, што значи да је већина њих извозно оријентисана. Али њихов потенцијал је знатно већи. Предузетници и мали привредници су наша највећа шанса за оздрављење националне економије, и зато им се морају обезбедити подстицаји, уместо што се сваког дана оптерећују новим наметима.

НЕКОМ МАЈКА, А НЕКОМ МАЋЕХА

Шта нас чека у 2015. години?

Пише: Ненад Поповић
петак, 26 децембар 2014 00:36

Маћехински однос државе према српском аграру ће наредне године кулминирати, јер је у буџету за 2015. годину од укупних 1.115,7 милијарди динара расхода само 28 милијарди намењено за субвенције у пољопривреди. За субвенционисање пољопривредне производње, једне од ретких привредних грана која више извози него што увози и тако доприноси смањењу спољнотрговинског дефицита земље, планирано је тек 2,5 одсто новца из државне касе. Недопустиво мало. Тим пре што је министарка пољопривреде све до пре неколико дана тврдила да очекује да ће „аграрни буџет“ у 2015. бити бар пет одсто укупног буџета Србије.

Додатни проблем је што из године у годину укупни расходи државне касе расту, док се износ намењен субвенцијама за пољопривреду смањује. Наредне године ће подршка пољопривреди бити за чак 6,9 милијарди динара мање него ове године. Уз то, у тренутку када је пре 12 месеци усвојен буџет за 2014, пољопривредницима је по тада важећем курсу обећана подршка од 310 милиона евра. Имајући у виду да је од тада динар изгубио десетак одсто вредности, реално ће субвенције у наредној години пасти на 230 милиона евра. То је за чак 42 одсто мање него 2013. године, када су субвенције за пољопривреду биле 41 милијарду динара или 360 милиона евра, а њихов удео у укупном буџету је био око четири одсто.

Овакав однос према аграру је тешко објаснити, јер би већим подстицајима држава веома брзо могла да утиче на значајан раст производње хране. Тиме би аутоматски допринела и динамичном расту извоза, поготово сада када су, због погрешне политике Брисела према Москви, пољопривредним производима из Србије широм отворена врата великог руског тржишта.

година	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Приходи у буџету од пољопривреде (у милионима евра)	800	500	430	380	315	285	260

Посебно је неприхватљиво смањивање субвенција пољопривреди у тренутку када се домаћи пољопривредници налазе на удару робе из ЕУ у којој произвођачи имају субвенције далеко изнад домаћих.

И у овој години, у којој су многе њиве биле поплављене, пољопривреда је показала колико је жилава, јер је уз телекомуникације, једини сектор који у трећем тромесечју није

имао пад производње, док је у грађевинарству регистрован пад од 6,4 а у индустрији чак 11 одсто. И у оваквој катастрофалној години, српско воће, поврће и житарице у укупном извозу имају скоро исти удео као крагујевачки Фијат, који наша држава субвенционисе и шаком и капом. Да је са истом сумом новца подржала и наше пољопривреднике, Србија можда сада не би ни била у рецесији.

ГЛАВНИ ЦИЉ – ОЗДРАВЉЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Наш основни циљ је оздрављење националне економије. Испуњење тог циља великим делом засновано је на расту извоза. Не смемо да занемаримо потенцијале нашег извоза у земље ЦЕФТА и ЕУ, који треба и даље подстицати и развијати, али исто тако морамо да искористимо све потенцијале нашег извоза у Русију. Захваљујући извозним олакшицама, за само пет година ми смо утростручили извоз у Русију, са 350 милиона долара у 2009. на 1.065 милиона долара у прошлој години, са великим шансама да ове године оборимо нови рекорд, јер је Русија на санкције ЕУ одговорила забраном увоза хране, чиме су широм отворена врата руског тржишта српским прехранбеним производима. Користећи ову шансу наши прехранбени произвођачи остварили су ове године раст извоза на руско тржиште од 100 одсто, и он ће износити између 300 и 350 милиона долара, док је извоз сухомеснатих производа из златиборског краја у Русију порастао за чак 300 одсто у односу на прошлу годину. С друге стране, због санкција које је Русија увела ЕУ, Србија има јединствену шансу да постане "инвестиционо острво" и економски мост између ЕУ и Русије. Да то није само фраза најбоље говори пример највећег немачког прерађивача свињског меса, компаније "Тенис", која је изразила спремност да инвестира и покрене производњу у Србији како би преко наше земље могла да извози на руско тржиште. Ту су такође и бројне друге компаније из ЕУ које ових дана са истом намером шаљу своје изасланике у Србију. Привилегија да буде једина држава у овом делу Европе која данас има могућност да извози у Русију, и то без царина, представља једну од највећих конкурентских предности Србије у овом тренутку. Таквих конкурентских предности данас немамо много и зато мислим да влада ову предност мора што активније да промовише међу привредницима из ЕУ. Упоредо са овим процесом потребно је снажно подстаћи стварање економског амбијента који ће омогућити раст броја предузетника и малих привредника. Они су носиоци одрживог развоја и гарант економске и сваке друге стабилности једног друштва и државе. Предузетницима и малим привредницима потребни су средњерочни и дугорочни кредити са што дужим "грејс" периодом и што нижим каматама. Омогућавање таквих кредита један је од најважнијих предуслова за покретање привредне активности и оздрављење националне економије.

(СНП)